

encroachment on the honor and dignity of law enforcement officers. Approaches to establishing legal responsibility for disrespecting a law enforcement officer are substantiated. It is proposed to provide for administrative liability for the commission of public actions that offend the honor and dignity of a law enforcement officer during the performance of his official duties and are not accompanied by the commission of other criminal offenses of which this employee is the victim. Part 3 of Art. 342 of the Criminal Code of Ukraine, and for the same offense during the threat of murder, violence or destruction or damage to property against an employee of a law enforcement agency in connection with the performance of official duties – in Part 2 of Art. 345 of the Criminal Code of Ukraine.

Keywords: *honor, dignity, disrespect, law enforcement officer, administrative responsibility, criminal responsibility.*

УДК 343.123.12

DOI: 10.31733/2078-3566-2022-2-314-321

Гліб БАРАБАШ[©]

викладач

*(Дніпропетровський державний університет
внутрішніх справ, м. Дніпро, Україна)*

ПРАВООХОРОННА СИСТЕМА НІМЕЧЧИНИ ТА НОРМАТИВНО-ПРАВОВА БАЗА ЇЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Здійснено аналіз нормативно-правової бази та загальних принципів роботи правоохоронної системи Федеративної Республіки Німеччини. Визначено основні напрями діяльності її правоохоронних органів, попередження ними злочинності та налагодження системи роботи органів поліції для забезпечення максимально безпечних умов життєдіяльності кожної особи, розглянуто політику і стратегію боротьби зі злочинністю, стратегію, форми і методи діяльності поліції, взаємовідносини поліції з іншими державними органами. Визначено загальний напрям діяльності поліцейських сил права поліції Німеччини, відображена її організаційна структура. Розглянуто основні завдання поліцейських сил Німеччини та наступні функції поліції у вигляді забезпечення громадського порядку та безпеки на території країни і на її кордонах; виявлення і розслідування злочинів; підтримання внутрішньої безпеки; профілактика злочинів тощо. Досліджено повноваження поліції на рівні Федеральної поліції у складі Федерального відомства із кримінальних справ (кримінальна поліція); Федерального відомства з охорони конституції (політична поліція і контррозвідка); Федеральної прикордонної охорони; Військової поліції бундесверу; Служби митного розшуку Міністерства фінансів; залізничної, транспортної і повітряної поліції Міністерства транспорту. Також досліджено повноваження Поліції земель та Допоміжні підрозділи поліції. Розглянуто основні функції та повноваження Федерального відомства із кримінальних справ (Bundeskriminalamt – БКА) щодо забезпечення інформацією і встановленню контактів між усіма поліцейськими органами і службами країни у сфері боротьби зі злочинністю; функції національного бюро Інтерполу; ведення слідства у справах, пов'язаних з контрабандою та нелегальним розповсюдженням наркотиків, незаконним обігом зброї та вибухових речовин тощо.

Ключові слова: *правоохоронні органи, поліція, поліцейська система, громадський порядок, громадська безпека.*

Постановка проблеми. Завдання комплексного наукового дослідження системи поліцейських органів та світових стандартів їх діяльності актуалізується і через те, що законодавче закріплення питань діяльності поліції в національному законодавстві перебуває тільки на етапі реформування. В Україні тривалий час здійснюється реформування правоохоронної системи і органів поліції зокрема, але вітчизняний законодавець ніяк не може визначитися, за якою моделлю будувати систему органів поліції. Нами проаналізовано діяльність поліції Федеративної Республіки Німеччина з метою визначення найбільш ефективних форм та прийомів в її діяльності, що можуть

© Г. Барабаш, 2022

ORCID iD: <https://orcid.org/0000-0002-1820-017X>

voron1206@gmail.com

бути використані в сучасних умовах в Україні.

Аналіз публікацій, в яких започатковано вирішення цієї проблеми. Аналіз правоохоронної системи Федеративної Республіки Німеччина здійснювали науковці, як-от: О. Проневич, В. Січкач, В. Князев, Н. Сазонова та ін. У наукових роботах було проаналізовано адміністративну структуру та повноваження підрозділів поліції Федеративної Республіки Німеччина, при цьому не досліджено можливість використання досвіду поліції Німеччини в Україні.

Мета статті передбачає аналіз та узагальнення матеріалу щодо структури та діяльності поліції Німеччини щодо використання досвіду її діяльності в Україні.

Виклад основного матеріалу. У Німеччині загальний напрям діяльності поліцейських сил визначається федеральним Міністерством внутрішніх справ. Воно є багатофункціональним урядовим органом, який у поліцейській сфері довгий час залишався лише контролюючою інстанцією. З 1983 року МВС Німеччини стало вищим органом щодо ухвалення рішень у сфері громадської безпеки.

Поліція Німеччини наділена правом арешту, затримання, обшуку, допиту, проведення оперативно-розшукових заходів, збору відповідної інформації, люстрації, придушення антиконституційних дій тощо.

Організаційна структура поліції відображає адміністративно-територіальний устрій Німеччини, обумовлений її федеративною формою. У поліцейській системі виділяють федеральний і земельний рівні, а також муніципальні органи громадської безпеки. Тож поліцейська система Німеччини належить до півцентралізованого типу управління. Поліція Німеччини в цілому налічує 350 000 співробітників, з яких 80 % обіймають посади молодшого начальницького складу, для призначення на які необхідно отримати диплом про закінчення поліцейської школи [1, с. 45].

Федеративний характер поліцейського апарату породжує певний організаційний (і термінологічний) різномісний у структурі поліцейських сил суб'єктів федерації. Водночас загальним у структурі земельних поліцейських органів є те, що очолює їх чиновник у ранзі міністра, в чій обов'язки входить велика кількість різноманітних функцій. Поліції відведена провідна роль у підтриманні громадського порядку, в боротьбі зі злочинністю та у підтримці «внутрішньої безпеки». За визначенням німецьких експертів, загроза безпеці – це сукупність умов і факторів, що створюють небезпеку життєво важливим інтересам особистості, суспільства і держави.

Основним завданням поліцейських сил Німеччини є запобігання загрози суспільній безпеці. До функцій поліції належать такі: забезпечення громадського порядку та безпеки на території країни і на її кордонах; виявлення і розслідування злочинів; підтримання внутрішньої безпеки; профілактика злочинів; пропаганда правових знань серед населення і заходів щодо дотримання безпеки; захист і допомога населенню в надзвичайних ситуаціях (стихійні лиха, катастрофи, військові дії); участь у заходах цивільної оборони [2, с. 2–3].

Розслідування злочинів проводиться, головним чином, поліцейськими службами, що перебувають у підпорядкуванні федеральної влади і міністра внутрішніх справ відповідної землі. Однак відповідно до ст. 163 КПК Німеччини обов'язки із розслідування злочинів і кримінального переслідування злочинців покладені як на кримінальну, так і на охоронну (уніформовану) поліцію (загальнополіцейські частини).

Через те, що останніми роками в більшості земель були введені службові директиви про розмежування компетенції кримінальної поліції і загальнополіцейських частин, на кримінальну поліцію покладено обов'язок, в основному, із розслідування тяжких і складних злочинів, а на загальнополіцейські частини – розслідування незначних злочинів і правопорушень, а також злочинів середньої тяжкості за дорученням вищих поліцейських органів: транспортні злочини у зв'язку з дорожньо-транспортними пригодами, порушення недоторканності житла, таємниці листування, нанесення тілесних ушкоджень, випадки примусу, вимагання і шахрайства, привласнення чужого майна (виключно з автомобілями), розтрати.

Федеральна поліція. До федеральних поліцейських відомств належать: Федеральне відомство із кримінальних справ (кримінальна поліція); Федеральне відомство з охорони конституції (політична поліція і контррозвідка); Федеральна прикордонна охорона; Військова поліція бундесверу; Служба митного розшуку Міністерства фінансів; залізнична, транспортна і повітряна поліція Міністерства транспорту.

Федеральне відомство із кримінальних справ (Bundeskriminalamt – БКА) було створено на підставі «Закону про освіту федерального відомства із кримінальних справ», який набрав чинності 15 березня 1951 року. Штаб-квартира БКА розміщена у Вісбадені. У 1955 року БКА мало 482 штатних співробітників, з них 246 чиновників кримінальної поліції, 17 співробітників по інших напрямках роботи, 184 службовці і 35 робітників. Бюджет цього відомства становив 66 млн німецьких марок, з яких витрати на утримання особового складу – 4 млн німецьких марок.

Для порівняння треба зауважити, що з 1998 році БКА працювало уже 4 700 штатних співробітників, з них понад 2 000 – співробітники кримінальної поліції. Бюджет відомства з 1998 року сягав 569,5 млн німецьких марок, з яких витрати на утримання особового складу становлять на цей час 351,2 млн євро.

Перетворення Федерального відомства із кримінальних справ в центральний орган, який керує всією системою кримінального розшуку і виконує найважливіші функції в цій сфері, почалося, по суті, з моменту його утворення, причому БКА відразу вийшло за межі своєї компетенції, розгорнувши активну діяльність у землях. Зростання повноважень БКА було законодавчо закріплено в законі 1969 року, який дозволяв втручання федеральної кримінальної поліції в роботу поліції земель.

Програма «внутрішньої безпеки» 1972 року передбачила розвиток БКА таким чином, щоб федеральна кримінальна поліція могла сама займатися розслідуванням у всіх випадках, коли «немає спеціальної згоди генерального прокурора або вищого земельного відомства землі про передачу справи до земельної поліції» [1, с. 44].

Важливою рисою розвитку БКА стало посилення в першу чергу її підрозділів, що займаються безпосередньо політичними справами, а саме «Боннської групи безпеки», яка виконує функції оперативного органу Федерального відомства з охорони конституції [3, с. 135].

До початку 1970-х років в БКА не було спеціального підрозділу для боротьби із загальною кримінальною злочинністю. З цієї метою в кожному конкретному випадку використовувалися службовці різних відділів відомства. Пізніше за розпорядженням МВС ФРН була створена спеціальна слідча група у таких справах. В результаті поступово здійснюється пропозиція конференції міністрів внутрішніх справ земель про те, щоб охоронна і кримінальна поліція вже в початкових ланках були підпорядковані єдиному керівництву з центру. Новим структурним підрозділом у складі БКА став також спеціальний «відділ по боротьбі з тероризмом».

Практичні заходи щодо розвитку БКА знайшли відображення в законі, вдруге істотно змінений і доповнений закон про БКА від 1951 року. Йдеться про закон від 28 липня 1973 року, де визначено БКА «центральним відомством кримінальної поліції ФРН» і закріплює за ним право розслідування за власною ініціативою найбільш небезпечних (у тому числі політичного характеру) злочинів, підтримки кримінальної поліції земель і керівництва нею в найбільш серйозних випадках. Централізації поліцейської влади служать і суто технічні засоби. БКА перетворена в центр збору і електронної обробки необхідних поліції даних (кримінальні обліки, матеріали дактилоскопічної реєстрації).

На Федеральне відомство із кримінальних справ як центрального органу покладено основні функції щодо забезпечення інформацією і встановленню контактів між усіма поліцейськими органами і службами країни у сфері боротьби зі злочинністю; функції національного бюро Інтерполу; ведення слідства у справах, пов'язаних з контрабандою та нелегальним розповсюдженням наркотиків, незаконним обігом зброї та вибухових речовин, фальшивомонетництвом і тероризмом, якщо подібні злочини мають міжнародний характер; розслідування злочинів за дорученням керівних органів, а також розслідування злочинів, скоєних проти життя і свободи федерального президента, членів федерального уряду, Бундестагу, Федерального конституційного суду або гостей конституційних органів (§1 Закону про БКА) [1, с. 46].

Федеральне відомство із кримінальних справ розслідує порушення федерального і міжнародного законодавства. Крім того, відомство координує роботу кримінальної поліції всієї країни, веде центральну картотеку кримінальних справ, підтримує зв'язок з Інтерполом. Відповідно до закордонних публікацій, комп'ютеризовані кримінальні обліки БКА містять приблизно 2 млн документів.

У складі Управління Федерального відомства із кримінальних справ є до десяти підрозділів, включно з двома дослідними інститутами, в тому числі: а) слідчий, який

займається розслідуванням злочинів, пов'язаних з розповсюдженням наркотиків, терористичними акціями, фальшивомонетництвом, замахом на життя федерального президента, канцлера, членів уряду, Бундестагу і Федерального конституційного суду; б) наукових досліджень і статистики, в обов'язки якого входить комп'ютерна обробка інформації, що надходить в центральну ЕОМ, збір і аналіз даних розвідувального характеру, передача відомостей відповідним управлінням та службам, ідентифікація злочинців, проведення криміналістичних експертиз, досліджень, ведення статистичних обліків, підвищення кваліфікації співробітників поліції; в) забезпечення безпеки і охорони високопоставлених осіб, співробітників урядових органів; г) національне бюро Інтерполу, функції якого полягають в боротьбі з міжнародними злочинцями і налагодження співробітництва з правоохоронними органами інших країн – членів Інтерполу; д) видачі сертифікатів і різних дозволів.

Відповідно до положень закону про БКА в редакції 1973 року відомство виконує різноманітні завдання як на федеральному, земельному, так і на міжнародному рівнях. БКА вирішує такі завдання: 1) здійснює збір інформаційних матеріалів та інших документів, що стосуються боротьби зі злочинністю, в тому числі з організованою. БКА є також автоматизованим центром обміну інформацією між федеральною поліцією і поліцією земель; 2) інформує поліцію федерації і земель з питань, що становлять для них інтерес; 3) вивчає стан і динаміку злочинності, в тому числі і її організовані прояви, і на їх підставі готує статистичні звіти про злочинність; 4) надає допомогу поліції земель в боротьбі зі злочинністю, і зокрема, з її організованими проявами; 5) проводить заходи щодо вдосконалення діяльності кримінальної поліції, в тому числі і підрозділів по лінії боротьби з організованою злочинністю.

З метою надання допомоги у проведенні розслідування злочинів, в тому числі організованих, БКА може направляти своїх співробітників в органи поліції земель. Якщо міжнародна організована злочинність діє у прикордонних районах Німеччини, Федеральний міністр внутрішніх справ за погодженням з вищими органами влади відповідних земель може доручити боротьбу з нею іншим поліцейським силам. При загальнонаціональному розшуку БКА надає допомогу поліції федеральних земель. Спеціальний підрозділ БКА зі служби безпеки «Бонн» забезпечує охорону конституційних органів федерації та їх гостей з іноземних держав.

Федеральна прикордонна охорона (Bundesgrenzschutz) – ФПО є особливим видом поліцейських формувань. Вона заснована законом від 16 березня 1951 року. Це федеральна загальнополіцейська служба, яка підпорядковується Федеральному міністерству внутрішніх справ. ФПО налічує понад 30 тис. співробітників, включно з кандидатами на службу в поліції, що проходять підготовку, і приблизно 7 тис. цивільних службовців. Як зрозуміло з самої назви, ФПО створювалася для певних цілей, лише побічно пов'язаних з діяльністю внутрішніх поліцейських органів. Федеральна прикордонна охорона поділяється на чотири групи командування: «Південь», «Центр», «Північ» і «Берег», на командування школами і штабні управління. До компетенції цього відомства входять: забезпечення охорони території держави за допомогою нагляду за дотриманням паспортного режиму; охорона громадського порядку і безпеки у прикордонній зоні.

Одне з головних завдань прикордонної охорони – боротьба з незаконною імміграцією іноземних громадян. Для вирішення цього завдання на неї покладені такі функції: 1. Забезпечення спостереження і контролю за прикордонною зоною. 2. Перевірка документів у осіб, що перетинають кордони Німеччини, з метою боротьби з транснаціональною злочинністю. 3. Проведення оперативно-розшукових заходів щодо осіб, оголошених у федеральний розшук. 4. Проведення, в разі потреби, оперативних заходів щодо запобігання загрози ззовні і забезпечення захисту від неї в межах 30-кілометрової прикордонної зони. 5. Забезпечення спостереження і контролю за аеропортами і великими залізничними вокзалами.

Під час здійснення програми «внутрішньої безпеки» в 1970-х роках ФПО набула нових якостей, які перетворили її на універсальну централізовану воєнізовану поліцію, підпорядковану уряду федерації. Знову змінена в 1972 році ст. 35 Конституції Німеччини легалізувала її широкі повноваження становищем про використання ФПО для підтримки або відновлення громадської безпеки і порядку в особливо значущих випадках. До інших завдань ФПО належить охорона конституційних органів федерації (наприклад, Відомства федерального президента, Відомства федерального канцлера,

найважливіших міністерств, а також Федерального конституційного суду, міністерств), сприяння БКА у вирішенні завдань з охорони важливих осіб, а також завдання у відкритому морі і охорону довкілля. З 1 квітня 1992 року на ФПО додатково покладено виконання деяких завдань залізничної поліції і захист від посягань на цивільне повітряне сполучення. ФПО допомагає землям у вирішенні особливо відповідальних поліцейських завдань щодо запобігання ексцесів, наприклад під час офіційних візитів або демонстрацій. Крім того, вона надає допомогу в разі катастроф і стихійних лих. Крім функцій, покладених на неї законом, і низки інших, ФПО виконує і міжнародні поліцейські функції в рамках миротворчих акцій ООН. В даний час зростає значення завдань, які виконуються ФПО з охорони кордонів, що вступило в дію 26 березня 1995 року Шенгенської угоди, яка визначає здійснення послідовного контролю на зовнішніх кордонах

Закони від 11 серпня 1972 року і від 1 липня 1976 року проголошують ФПО поліцією федерації і закріплюють за нею надзвичайно широкі права. Водночас, відповідно до закону, службовці ФПО зберігають правовий статус комбатантів, а її частини залишаються резервом збройних сил. Прямим обов'язком ФПО за законом є підтримка поліцейських формувань земель у надзвичайних ситуаціях, активні дії в зв'язку з надзвичайним станом і в разі введення «стану оборони». В офіційних органах Німеччини не раз висловлювалися пропозиції вивести деякі частини ФПО із прикордонних районів і рівномірно розподілити їх по всій території країни. Першим кроком у цьому напрямі стало створення в 1972 році за наказом Міністерства внутрішніх справ ФРН так званої «групи 9» (GSG-9), за номером параграфа закону про використання частин ФПО у землях, що базується в Бонні. Передбачалося розміщення таких підрозділів у «критичних» пунктах всієї країни.

«Група 9» покликана вести боротьбу з тероризмом, найбільш небезпечними злочинами і повинна бути готова до використання в будь-який час і в будь-якому місці за призовом влади земель. Вона укомплектована снайперами, підривниками, зброярами, хіміками, електротехніками, радистами і іншими технічними фахівцями. Її службовці отримують не тільки практичні навички збройних дій і самозахисту, а й знання в галузі психології і права. Група оснащена новітньою зброєю, потужними транспортерами і вертольотами. Для зближення ФПО з поліцією була уніфікована система навчання її кадрів, принципи оплати та проходження служби. Тепер вона комплектується не за рахунок призовників, а із професійних поліцейських.

Федеральне відомство з охорони конституції (Bundesamt für Verfassungsschutz) (ФВОК) являє собою таємну політичну поліцію і контррозвідку. Федеральне відомство з охорони конституції ФРН (в землях – земельні відомства з охорони Конституції) здійснює свою діяльність відповідно до закону «Про співпрацю федерації і земель у питаннях охорони конституції» від 27 вересня 1950 року. Відомство підпорядковане федеральному Міністерству внутрішніх справ. Згідно із законом, це відомство не може користуватися поліцейськими повноваженнями. Цей орган виконує завдання зі збору та оцінки інформації, повідомлень та інших даних про зазіхання на правопорядок і безпеку федеральної держави і його земель. У нього немає повноважень поліції, тобто йому не дозволяється проводити допити або арешти.

У Конституції Німеччини захист існуючого ладу визначено як охорона конституції. У законі 1950 року, яким була заснована ця секретна служба, вказувалося, що її завдання полягає у зборі відомостей, що стосуються посягань на правопорядок і заподіяння шкоди конституційному ладу федерації або земель. По суті це відомство є федеральною контррозвідкою. Діяльність з охорони конституції здійснюється в Німеччині на двох рівнях – федеральному і земельному. Для ефективного виконання своїх функцій федеральні і земельні органи з охорони конституції збирають інформацію про екстремістські організації, їх наміри і плани, які становлять загрозу безпеці, аналізують її для федерального уряду і урядів земель, для виконавчих органів і судів. Ще однією сферою діяльності органів з охорони конституції є протидія розвідувальній активності іноземних держав на суверенній території Німеччини. У своїй роботі вона взаємодіє із земельними органами з охорони конституції.

Оскільки це відомство не має поліцейських функцій, проведення оперативно-розшукових заходів доручається спеціальному відділу БКА, які займаються питаннями державної безпеки.

Законом від 1990 року уточнені правові основи діяльності ФВОК і забезпечені

права громадян. Нагляд за відомствами з охорони конституції в федерації та землях здійснюється міністрами, парламентами і уповноваженими урядів з питань охорони даних. Крім того, діяльність з охорони конституції перебуває під контролем судів. У систему МВС не входять такі поліцейські органи федерального значення:

1. Федеральна залізнична поліція, підпорядкована Управлінню залізниць Федерального міністерства транспорту. Основними завданнями цієї поліції є охорона громадського порядку на залізницях та залізничних спорудах, підтримання порядку на вокзалах, забезпечення безпеки руху та збереження вантажів. Співробітники поліції носять форму синього кольору. В разі відсутності представників інших поліцейських підрозділів співробітники залізничної поліції можуть взяти на себе виконання поліцейських функцій в повному обсязі.

2. Поліція Федерального міністерства пошти, радіостанцій і телеграфу. Співробітники цієї служби розслідують розкрадання поштових відправлень, підробку поштових та телеграфних документів, і деякі інші злочини, а також несуть охорону пошти, радіостанцій і телеграфу.

3. Служба митного розшуку, що займається розслідуванням податкових правопорушень.

4. Військова поліція МО, яка діє відповідно до Закону «Про застосування безпосереднього примусу і виконання особливих повноважень солдатами Бундесверу та цивільним персоналом охорони» від 1965 року.

5. Транспортна і повітряна поліція Федерального міністерства транспорту. Поліцейські підрозділи цієї поліції забезпечують безпеку на наземних і повітряних комунікаціях.

Поліція земель. Відповідно до положень Основного закону ФРН основу політики становлять поліцейські органи земель. Ст. 73 Основного закону встановлює, що винятковою законодавчою компетенцією федерації є «співпраця Федерації і земель у сфері кримінальної поліції і охорони конституції, установа Федерального відомства з кримінальних справ (БКА) і міжнародна боротьба зі злочинами». Кожна адміністративно-територіальна одиниця країни (земля) має власні поліцейські формування. Їх підрозділи підпорядковуються міністру внутрішніх справ землі, фінансуються урядом землі і знаходяться під командою поліцей-президента. Свої функції земельна поліція виконує в межах юрисдикції відповідної землі. Обов'язки та повноваження поліції кожної з земель, її юрисдикція та організована структура визначаються спеціальними поліцейськими приписами відповідної землі.

Поліція земель так звана «поліцейська виконавча служба» поділяється на дві складові частини: уніформовану поліцію (поліція громадської безпеки або поліція загального призначення) і кримінальну поліцію (кримінальний розшук). Структурно земельна поліція містить такі види: кримінальну поліцію (розслідування кримінальних злочинів), уніформовану охоронну поліцію (громадський порядок, безпеку дорожнього руху), поліцію оперативного реагування (поліція готовності). Уніформована поліція там, де є водні шляхи, містить також водну поліцію. Співробітники охоронної поліції носять форму сіро-зеленого і зелено-блакитного кольору.

У принципі забезпечення громадської безпеки та порядку – справа спільних поліцейських охоронних формувань. Їх завдання полягають від профілактики злочинності до кримінального переслідування. У тому, що стосується кримінального переслідування, охоронна поліція підпорядковується прокуратурі, яка й веде справу. Ця поліція контролює і вуличний рух.

Кримінальна поліція входить до складу земельного відомства у кримінальних справах, що підкоряється міністрові (в деяких землях – сенатору) внутрішніх справ. Земельне відомство із кримінальних справ розслідує особливо важливі справи, особливі злочини, пов'язані з організованою злочинністю, накопичує, узагальнює і аналізує інформацію про злочини та злочинців, яку направляють територіальні органи кримінальної поліції і тісно взаємодіють у боротьбі зі злочинністю з БКА. До завдань кримінальної поліції також входить запобігання і розслідування злочинів. У той час як охоронна поліція займається в першу чергу дрібними і незначними правопорушеннями, основна увага кримінальної поліції спрямована на небезпечні злочини і деякі інші кримінально-карані діяння. При цьому йдеться, насамперед, про вбивства, тяжкі злочини проти власності та, все більшою мірою, про злочини, вчинені організованими групами. У кримінальної поліції є, частково спільно з охоронною поліцією, спеціальні підрозділи.

Вони використовуються, головним чином, для боротьби з тероризмом, звільнення заручників, для здійснення охоронних заходів під час проведення різних заходів, а також для спостереження і розшуку.

Умовно завдання кримінальної поліції фахівці Німеччини поділяють на дві основні групи: запобігання злочинам та кримінальне переслідування злочинців. У поліції земель завдання профілактики покладені, насамперед, на управління кримінальної поліції і служби, які здійснюють функції керівництва.

У Німеччині у складі кожної земельної поліції є підрозділи, які займаються забезпеченням громадського порядку під час надзвичайних ситуацій, зокрема в період масових заходів. Вони прекрасно оснащені, добре навчені і підготовлені до дій у складних ситуаціях, до ухвалення самостійних рішень. Ці підрозділи займаються також організацією на ввіреній території цивільної оборони. Мова в цьому випадку йде про поліції готовності, яка веде своє походження від поліції безпеки 1920-х років, наприклад річкова й берегова поліція землі Північної Рейн-Вестфалія, яка налічує 300 кадрових службовців і оснащена 31 патрульним судном. Крім того, вона готує поліцейські кадри. Поряд з цим вона надає допомогу поліцейським службам у справі нагляду за рухом транспорту, під час здійснення великих облав і великомасштабного розшуку. Поліція готовності використовується і в боротьбі з організованою злочинністю. В цей час в її рядах налічується понад 30 тис. чоловік. Підрозділи цього виду поліції дислокуються на всій території держави і підрозділяються на групи, батальйони і сотні. Співробітники поліції готовності носять форму сіро-зеленого кольору.

Одна з функцій цієї поліції – дії під час масових заворушень населення і заворушень, зокрема в умовах введення надзвичайного стану. У разі введення надзвичайного стану федеральний уряд може використовувати частини земельної поліції готовності за межами відповідної землі. Муніципальна поліція (міська), яку ще називають комунальною. Відповідно ідентичні функції виконують її підрозділи. Ця поліція, як правило, обслуговує великі міста.

Допоміжні підрозділи поліції. В системі поліцейських органів ФРН наявні підрозділи допоміжної поліції на рівні земель і муніципалітетів. Обов'язок формування допоміжних підрозділів поліції покладено на начальників поліції міст і округів. До допоміжних підрозділів поліції належать: добровільні служби поліції, наприклад в землі Баден-Вюртемберг; добровільні підрозділи внутрішньої і патрульної служби поліції, наприклад в землі Гамбург; поліцейські резерви федеральних органів (наприклад, прикордонної охорони). Правовою основою формування та використання допоміжних підрозділів поліції є нормативні акти, наприклад закони про добровільну поліцейську службу, положення § 48, 49 і 52 федерального закону про органи прикордонної охорони Німеччини [1, с. 45].

Працевлаштування поліцейських цих підрозділів проводиться на основі укладання індивідуальних трудових договорів. Співробітникам розглянутих підрозділів видаються відповідні посвідчення. Їх роботу спрямовують співробітники кадрів органів поліції. Як правило, особи, що входять до складу допоміжних підрозділів, залучаються до участі у проведенні великих поліцейських заходів в тих випадках, коли у поліції недостатньо власних сил. В основному ж вони займаються виконанням таких завдань: контролем і регулюванням вуличного руху, патрулюванням, охороною об'єктів. Вони можуть також виконувати обов'язки водіїв автотранспорту і зв'язківців. Співробітники формувань допоміжних підрозділів поліції землі Гамбурга мають право на носіння зброї.

Підготовка кадрів. Загальнонаціональним і навчальним закладом поліції Німеччини є Федеральна академія поліції (Хільтруп, недалеко від Мюнхена). Одночасно в структурі поліції кожної із земель функціонує власна поліцейська школа. Вся підготовка поліцейських кадрів побудована за трирівневою системою: початковий, підвищений і вищий рівень підготовки. Крім поліцейських шкіл, у підготовці кадрів беруть участь земельні школи управління.

Висновки. Проаналізований нами матеріал щодо структури та діяльності поліції Німеччини дозволив зробити узагальнення щодо того, що досвід діяльності може бути частково використаний в Україні, але лише в частині діяльності підрозділів поліції під час припинення масових заворушень та затримання активних їх учасників. Однак, якщо порівняти діяльність поліції Німеччини декілька років тому і останній рік, то можна сказати про втрату нею ефективності, оскільки протидіяти хвилі мігрантів, яка захопила всю Європу, і Німеччину зокрема, їх протиправну діяльність, – поліція Німеччини

зупинити не може. Пов'язано це з відсутністю політичної волі керівництва країни чи непрофесійністю поліцейських – сказати складно, оскільки ми не знаємо всіх складових цієї ситуації. Але одне можна стверджувати: діяльність поліцейських структур Німеччини останні роки не є настільки ефективною і дієвою у забезпеченні громадського порядку та безпеки в суспільстві, щоб можна було використати цей досвід в Україні в сучасних умовах.

Список використаних джерел

1. Проневич О. С. Реформування національних поліцейських систем Німеччини та Польщі у 90-х роках ХХ ст.: стратегічні напрями і результати. *Право і безпека*. Харків, 2011. № 1. С. 44–47.
2. Проневич О. С. Організаційно-правові засади діяльності поліції (міліції) Німеччини, Польщі та України : порівняльно-правовий аналіз : автореф. дис. ... д-ра юрид. наук : 12.00.07 / Харк. нац. ун-т внутр. справ. Харків, 2011. 36 с.
3. Січкач В. О. Використання досвіду поліції зарубіжних країн в діяльності міліції України по забезпеченню прав та свобод людини (організаційно-правовий аспект) : монограф. Донецьк : Ноулідж (Донецьке відділення), 2009. 174 с.

Надійшла до редакції 07.06.2022

References

1. Pronevych, O. S. (2011) Reformuvannia natsionalnykh politseiskykh system Nimechchyny ta Polshchi u 90-kh rokakh XX st.: strachichni napriamy i rezultaty [Reforming the national police systems of Germany and Poland in the 90s of the XX century: strategic directions and results]. *Pravo i bezpeka*. № 1, pp. 44–47. [in Ukr.].
2. Pronevych, O. S. (2011) Orhanizatsiino-pravovi zasady diialnosti politsii (militsii) Nimechchyny, Polshchi ta Ukrainy : porivnialno-pravovyi analiz [Organizational and legal principles of the police (police) of Germany, Poland and Ukraine: a comparative legal analysis] : avtoref. dys. ... d-ra yuryd. nauk : 12.00.07 / Khark. nats. un-t vnutr. sprav. Kharkiv, 36 p. [in Ukr.].
3. Sichkar, V. O. (2009) Vykorystannia dosvidu politsii zarubizhnykh krain v diialnosti militsii Ukrainy po zabezpechenniu prav ta svobod liudyny (orhanizatsiino-pravovyi aspekt) [Using the experience of the police of foreign countries in the activities of the police of Ukraine to ensure human rights and freedoms (organizational and legal aspect)] : monohraf. Donetsk : Noulidzh (Donetske viddilennia), 174 p. [in Ukr.].

ABSTRACT

Glib Barabash. The German law enforcement system and the regulatory framework of its activities. This article analyzes the legal framework and general principles of the law enforcement system of the Federal Republic of Germany. The main activities of its law enforcement agencies, crime prevention and police system to ensure the safest living conditions of each person, policy and strategy to combat crime, strategy, forms and methods of police, police relations with other government agencies. The general direction of activity of police forces of law of police of Germany is defined, its organizational structure is reflected. The main tasks of the German police force and the following functions of the police in the form of public order and security in the country and on its borders are considered; detection and investigation of crimes; maintaining internal security; crime prevention, etc.

The experience of the German police can be partially used in Ukraine, but only in the part of the activities of the police units during the cessation of mass riots and the detention of their active participants. However, if we compare the activity of the German police a few years ago and the last year, we can say that it has lost its effectiveness, since the German police cannot stop the wave of migrants that has taken over all of Europe, and Germany in particular, their illegal activities. This is due to the lack of political will of the country's leadership or the unprofessionalism of the police – it is difficult to say, since we do not know all the components of this situation. But one thing can be said: the activity of police structures in Germany in recent years has not been so efficient and effective in ensuring public order and safety in society that it is possible to use this experience in Ukraine in modern conditions.

Keywords: law enforcement agencies, police, police system, public order, public safety.